

Prof. dr. František Storch.

Přednáška, již měl ve schůzi pořádané dne 3. února 1921 Právníckou jednotou v Praze a professorským sborem právnické fakulty university Karlovy v Praze na oslavu 70. narozenin Storchových

prof. dr. JAROSLAV KALLAB.

Když v r. 1878 dr. Frt. Storch, tehdy 28letý, nastoupil jako docent na nerozdělené ještě universitě pražské, byl jeho úkol dosti obtížný. Stolica trestního práva na pražské universitě dosáhla právě před tím velmi dobré pověsti. Eduard Herbst, jenž tu až do r. 1868 působil, byl v té době pokládán za nejdůkladnějšího znalce platného hmotného práva trestního; jeho nástupce pak, Adolf Merkel, právě tehdy počínal k sobě obracet pozornost jako teoretik jemných postřehů, jevíci odvahu přezkoumávat i ony základy teorie, jež doposud pokládány za axiomata, a připravující tak vedle vídeňského Viléma Wahlberga cestu těm, kteří o 10 let později vstoupiti měli do otevřeného boje s dosavadními odvěkými základy trestního práva.

Kdybych měl stručně charakterisovati ducha doby, v níž Storch počal působiti, poukázal bych na to, že r. 1872 vyšel první svazek Bindingových norem, spisu, v němž schopnost abstraktního právnického myšlení vyhnána jest až k mezím možnosti, a že nedávno (v r. 1870) vydaný trestní zákoník pro severoněmecký svaz, převzatý nově utvořenou říší Německou jako říšský zákoník trestní, byl podnětem rozsáhlé systematické činnosti literární v Německu, jejímiž nejvýznačnějšími plody té doby byla díla Schützeho a Hugona Mayera. Připomeneme-li si, že klasická škola německého práva trestního teprve v následujícím desetiletí vydala vrcholná svá díla, za něž snad

beze sporu můžeme pokládati spisy Haelschnerovy, von Barovy a Bindingovy, připomeneme-li si dále, že též nejrozšířenější francouzská díla tohoto směru, Chaudreau-Hélie a Ortolan pocházejí z let osmdesátých, vidíme, že v době, kdy Storch nastoupil, exegetický směr Herbstův byl zatlačován filosoficky hlubším směrem klasickým, jehož vlna však ještě v té době se nacházela ve svém stadiu vzestupném. Německá literatura rakouská té doby byla pouhým odleskem německé literatury říšské. Německý říšský zákoník trestní zdál se ještě nepřekonatelným vzorem, jemuž právě v roce 1874 se snaží Glaser přiblížiti osnovou nového trestního zákoníku rakouského.

Proti tomuto přechodnému v teorii a nejistému v zákonodárství stavu práva hmotného jest situace, pokud jde o právo procesní, mnohem uspokojivější. Vítězný tehdy politický liberalism, jehož význačným reprezentantem jest právě Herbst, věnuje větší pozornost ochraně osobní svobody trestním procesem než trestnímu právu hmotnému. Jest zajímavé, že právě kolem roku 1878, kdy Storch nastupuje na universitě, všichni zástupci trestního práva na této universitě dokončují rozsáhlá díla procesuální. Nezapomenutelný náš Alois Zucker dokončuje svou »Untersuchungshaft«, jejíž 3. svazek vyšel v r. 1879, Emanuel Ullmann, jenž v letech 1871—1872 na zdejší universitě působil, vydává v tomtéž roce své »Österreichisches Strafprozessrecht«, a Friedrich Rulf, jenž převzal stolicí Merkelovu, vydal hned v r. 1874 spis »Die österreichische Strafprozessordnung«, který právě v r. 1878 doplnil svou »Praxis des österreichischen Strafprozesses«.

Snad se nemýlíme, máme-li za to, že právě uvedené momenty obracely od počátku pozornost Storchovu spíše k trestnímu procesu, než trestnímu právu hmotnému. Teprve nedávno vydaný Glaserův trestní řád jeví se právem vynikajícím dílem zákonodárným, hodným důkladného zpracování teoretického, na druhé straně osud trestního práva hmotného byl právě nejistý, a konečně způsob, jakým v té době v Německu, pod jehož přímým vlivem stála tehdy i naše věda, bylo traktováno trestní právo hmotné, nikterak nelákal k následování.

Vedle těchto tří vnějších momentů mám za to, že na počátky Storchovy akademické činnosti působil i moment rázu více osobního. Storch nepřišel na stolicí trestního práva z praxe soudní nebo obhajcovské, jako jeho předchůdcové i následovníci, a snad i v tom tkví moment, jenž jej spíše pudil k procesnímu právu, přece veřejné správě bližšímu, než trestní právo, zvláště jak tehdy bylo tradováno.

Již zde bych se zmínil o vlastnosti, jež charakterisuje Storcha jako člověka, a jež dodává i jeho dílům zvláštního půvabu. Nevím, jak soudí jiní, pamatuji se však na první dojem, jež jsem jako student si odnášel z přednášek Storchových. Kdežto Zucker svou joviálností ve výkladech, svým živým temperamentem a svým smyslem pro aktualitu nezapřel v sobě nikdy bývalého advokáta, viděl jsem ve Storchovi prototyp učence, jenž jde jen za svou vědou, a nemá tudíž styčných bodů s naším denním životem, s jeho radostmi i trampotami. Storch nám jako studentům byl jaksi cizí, tak totiž, že k Zuckerovi jsme cítili spíše náklonnost, k Storchovi spíše obdiv a úctu. Teprve mnohem později, když jsem se podrobněji obeznámil s dílem Storchovým, náhle jako bych jej byl pochopil. Uvědomil jsem si, kolik tuhé sebekázně jest v jeho zdánlivé nepřístupnosti, té sebekázně, při níž plnění povinnosti se stane vlastní přirozeností, takže si ani okolí ani snad on sám neuvědomí, že by tomu mohlo býti také jinak. A poněvadž tak splnění jednou vymezené povinnosti se pociťuje jako vnitřní nutnost, nepřekvapuje současníky; přijímáme dary z takových rukou jako něco samozřejmého, a teprve mnohem později si uvědomíme, čeho se nám tu vlastně dostalo.

Tak si vysvětluji, že celá naše generace ještě přehlídí, co snad lépe ocení generace budoucí, že nám totiž Storch dal hned ve svém prvním obsáhlejším spise, v dvojdílném »Řízení trestním rakouským« první soustavné české vyličení celého oboru právní vědy, první české právnické dílo, k němuž vždy se bude musiti zase vraceti ten, kdo u nás trestním procesem se bude zabývat. A je to, třeba by to znělo paradoxně, první skutečně český systém trestního práva procesního, český nejen jazy-

kem, nýbrž i duchem. Všimněme si jen, jak hned v prvním díle *Storch* podniká obtížnou práci vyličiti historický vývoj trestního procesu v zemích českých, jak tehdy nehistorik podniká práci, k níž mimo některé náběhy u *Brandla* nebylo soustavné průpravy. Povrchní pozorovatel snad by tu chválil jen svědomitost autora, jenž přihlížeje ke starším formám trestního procesu, pokládal za nutno, doplniti obvyklou serií dat také daty ze svého působistě. Přihlédneme-li však podrobněji, vidíme, že *Storchovi* toto vyličení českých dějin trestního procesu bylo vnitřní nutností. Jak přívrženec historické školy nemůže připustiti že by právo kdekoliv platné bylo jen náhodnou recepcí normem jinde vzniklých. Šlo mu o to, ukázati, jak do soustavy českého práva procesního postupně tu nápodobou, tu vědomým zásahem autority vnikaly cizí prvky, takže konečná jednotnost trestního řádu u nás platného s trestním řádem platným v ostatních zemích rakouských se nám tu jeví výsledkem dlouhého procesu historického. *Storchovi* právě nestačí ukázati, že a jaké právní normy u nás platí v tomto oboru, nýbrž chce nám též ukázati, jaké to byly historické momenty, jimiž svérázné české právo procesní bylo postupně zatlačováno, až vývoj vyústil v jednotné trestní procesní právo rakouské. Tentýž myšlenkový podklad má asi též partie druhého dílu, kde výklad řízení opravného zavdává mu podnět k tomu, aby zdůraznil i kořeny této instituce, tkvící ve zvláštním českém vývoji právním.

Jiný charakteristický rys tohoto prvního a nejobsáhlejšího díla *Storchova* vidím v důsledném provádění principu spravedlnosti. I tam, kde látka zpravidla svádí k utilitaristickým, politickým úvahám, jako v partii jednající o oprávněnosti soudů porotních, *Storch* neopomine zdůrazniti, že pro něj hlavní a rozhodné důvody jsou moment nezávislosti soudů laických a zvýšení garancie spravedlivého rozsouzení pro obžalovaného. Zjištění těchto »garancí spravedlivého rozsouzení pro obžalovaného« jest vůbec vůdčí ideou, jíž se *Storch* s nevšední důsledností při svých výkladech drží, a jež má poslední slovo při rozhodování jednotlivých kontroverzí.

A tím dospíváme ke třetímu momentu, k formální jednotnosti výkladů *Storchových*. Srovnáváme-li jeho spis s jinými spisy stejného druhu, obdivujeme se vždy více, čím hlouběji do spisu vnikáme, tomu, co bych označil jako filosoficko-estetický jeho ráz. V jiných spisech se setkáváme též s množstvím materiálu, se snahou materiál tento logicky rozčláňkovati; ale neznám systému trestního procesu, jenž by, abych tak řekl, s takovou lehkostí nesl na svých bedrech množství sneseného materiálu. To proto, že *Storch* nikde se nedá unéstí záplavou vtírající se látky, nýbrž že celý tento materiál, zvláště i zákon sám, prošel dříve, než byl systematicky spořádán a vyložen, výhni jeho hluboce uvažujícího ducha; vyšel odtud stmelěn v jedinou masu nevykazující nikde kazů a cizích přimíšenin, masu zušlechtěnou ryzím kovem duše pevně věřící v nutnost spravedlnosti. Tím se vysvětluje, že přes množství snesené látky — bude nesnadno naléztí nějakou mezeru ve zpracované literatuře, a i praxe dnes po 40 letech sotva nalezne případ, na nějž by nebylo bývalo pamatováno — pravím, přes množství snesené látky působí dílo *Storchovo* dojmem přímo estetickým, poněvadž právě vše jest tu zladěno na onu základní toninu. Pod rukama *Storchovými* mění se i výklad suchých paragrafů trestního procesu v nadšenou ódu na spravedlnost.

Stejnými přednostmi, snad v míře ještě vyšší, vyznačuje se i druhý obsáhlejší samostatný spis *Storchův*, »*Vyručení obviněného z vazby vyšetřovací*«. V tomto spise podniká *Storch* práci namnoze průkopnickou na území doposud téměř zcela neobdělané. A podniká ji s přirozenou sobě svědomitostí a přesností. Zvláště pokud jde o vývoj této instituce ve starém právu českém, musil sáhnouti většinou k původním pramenům, poněvadž o této speciální otázce vůbec se nedostávalo průpravných prací historických. Vůbec historická část spisu zabírající polovici jeho, zůstane jen těžko dosažitelným vzorem, jak k prohloubení právní dogmatiky lze těžiti i z pouhých náběhů v dřívějších institucích právních podniknutých, i jak novodobá instituce postupně organicky vyrůstá z myšlenkových prvků v proudu dějin porůznu se vyskytujících.

Srovnání platného práva rakouského s právem francouzským a anglickým podává přímo klasický doklad, jak metoda tak zv. srovnávací pravovědy vhodně doplňuje metodu historickou, a jak mistrně S t o r c h ovládá obojí tuto metodu. A konečně i d o g m a t i c k á část spisu jest vzorným rozbořem jednotlivých myšlenkových prvků ve zkoumané instituci sloučených a stopováním možností právní institucí daných. Vše zpracováno je takovým způsobem, že sotva se v této otázce nalezne v praxi kontroverse, k níž by tu S t o r c h nebyl předem již zaujal stanovisko vědecky přísné odůvodněné. Vůbec pokládám po metodické stránce tento spis S t o r c h ů v za jedno z oněch klasických děl, na nichž nejen mladý adept vědy právní, nýbrž i zkušený již pěstitel vždy znovu se může učit přesnosti a dovednosti v používání jednotlivých metod právnických.

Zatím, co S t o r c h v obou svazcích svého systému, z nichž první vyšel r. 1887, druhý r. 1897, i ve zmíněném v roce 1895 vydaném »Vyručení« ukládal bohaté výtěžky svých studií procesuálních, prožívala t e o r i e h m o t n ě h o práva t r e s t n í h o jednu z největších svých krisí. Po prvních útocích L o m b r o s o v ý c h šikuů se v r. 1889 hlasatelé a vyznavači filosofického pozitivismu, v přední řadě L i s z t a P r i n s, kolem Mezinárodní jednoty kriminalistické k otevřenému boji proti zastancům různých směrů idealistických, označovaných v trestní vědě směrem klasickým.

V tomto boji S t o r c h zaujal stanovisko svou rektorskou přednáškou pronesenou v r. 1904 a otištěnou v Právníku s názvem »V ý z n a m n y n ě j š í c h s n a h a s m ě r ů p o s i t i v i s t i c k ý c h v e v ě d ě p r á v a t r e s t n í h o«. Dnes, kdy můžeme filosofii positivisticou zvláště ve vědách duchových pokládati za filosofii včerejška, jsme snad lépe s to, abychom ocenili celou filosofickou hloubku tohoto stručného projevu S t o r c h o v a. To, k čemu dnešní metodologie pracně se propracovává, anticipuje tu S t o r c h spíše hlubokou intuicí, než podrobným metodologickým rozbořem. Překvapuje přímo, jak S t o r c h již tehdy správně vystihl, že rozdíl mezi směrem klasickým a positivistickým netkví v různém způsobu řešení téhož problému, jenž by připouštěl jen jedno z těchto dvou řešení, nýbrž že tu

jde o řešení dvou různých problémů, z nichž každý si vyžaduje své metody. Ukazuje též přesvědčivě, jak obojí tento postup se nevylučuje, poněvadž právě každý odpovídá na jinou otázku, a jak zvláště z pozitivistického směru může sice čerpati kriminální politika, nemůže však čerpati dogmatika pozitivního práva trestního. Zvláště však tu S t o r c h přesvědčivě ukazuje, jak tato dogmatika není možná bez uznání apriorní ideje spravedlnosti, jež v rámci pozitivistické filosofie nemá smyslu.

Tak S t o r c h, jenž ve spisech procesuálních podal vzory kriminální dogmatiky, vytyčuje v této přednášce cesty vědecké kriminální politice. V té době totiž snahy o reformu trestního práva rakouského počínají nabývat konkrétnějších forem, a S t o r c h zase jest z prvních, již pokládají za svou povinnost, vědecké své schopnosti dát do služeb účelného vybudování nového pozitivního práva. Důsledkem toho můžeme následující činnost S t o r c h o v u rozdělit ve dva obory.

Především jest to právo tiskové, k němuž S t o r c h asi vede jeho dlouholeté obírání se problémy trestního procesu. Tu totiž musil pocítiti, že předpisy tiskového procesu trestního se týkající nebyly doposud ani z daleka tak vědecky probádány, jako ostatní předpisy trestního řádu. V otázkách tisku se týkajících příliš často vědecké hledisko bývá zakalováno ohledy politickými. Chápeme tedy, že S t o r c h o v i šlo o to, také tuto zanedbanou partii trestního práva a procesu povznést na vědeckou úroveň. V tom směru neváhám jeho spisy tiskového práva a procesu se týkající označiti za epochální. Neboť všechny ony přednosti, jež již v jeho procesních spisech jsme zjistili, můžeme tu zjistiti opět, a jsou tu tím větší zásluhou, poněvadž dosavadní teorie se tu nedostala přes nejprimitivnější náběhy. Těžištěm spisů S t o r c h o v ý c h tiskového práva se týkajících, jsou články uveřejněné v r. 1907 a 1908 ve Sborníku, jež téhož roku Storch vydal v samostatném spise s názvem »Z a b a v e n í v p r á v u t i s k o v é m«. Těmto pracím předcházeli v r. 1903 článek ve Sborníku »S t u d i e k t i s k o v é m u p r á v u t r e s t n í m u« a téhož roku v Právniku otištěný článek »N o m i n a t i o a u c t o r i s v s y s t é m u t i s k o -

v é n e d b a l o s t i«, následoval jím pak v r. 1912 v Právnicku otištěný článek »O i m m u n i s o v á n í t i s k o p i s ů z a p o v ě ě n ý c h a z a b a v e n ý c h«, a v r. 1915 ve Sborníku otištěná práce »Z r o z h r a n í m e z i d e l i k t y t i s k o v ý m i a d e l i k t y p o ř á d k o v ý m i p r á v a t i s k o v é h o«.

Tato pojednání daleko přesahují rámec pouhých dogmatických výkladů platného práva. Zvlášť v »Zabavení« pracuje S t o r c h s velikým aparátem historickým, všímáje si zvláště i vývoje a významu této instituce v kulturních dějinách českých. Ve všech pojednáních pak používá hojně metody srovnávací, takže tato pojednání poskytují nejen snad vyčerpávající řešení jednotlivých kontroverzí připínajících se ke kusým ustanovením pozitivního práva tiskového, nýbrž i hojný materiál de lege ferenda, pečlivě snesený, důmyslně interpretovaný a systematicky zpracovaný.

Tím spisy S t o r c h o v y tiskového práva se týkající tvoří přechod k jeho pojednáním rázu kriminálně politického. V těchto pojednáních vyvozuje Storch praktické důsledky z filosofického svého názoru vyloženého v uvedené již jeho přednášce rektorátní. Vliv idealistické filosofie S t o r c h o v y nejpatrnější jest v německém jeho článku uveřejněném r. 1919 v Oesterreichische Zeitschrift für Strafrecht s nadpisem »O t r e s t á n í p o k u s u v r a k o u s k é p ř í p r a v n é o s n o v ě«. Krátkou studii tuto pokládám za jednu z nejhlubších prací, jež byly v posledních letech uveřejněny o složité a pro ducha reformy trestního práva rozhodné otázce pokusu a ručení za výsledek.

Ostatně již v souborném referátě »O p r o z a t í m n í o s n o v ě t r e s t. z á k o n a [z] m ě s í c e z á ř í 1909«, jež podal Storch s těchto míst v r. 1910, a jež téhož roku uveřejnil v Právnicku, projevuje se filosoficky přesně vyhraněné jeho stanovisko, a to stanovisko, k němuž, nemýlím-li se velice, vývoj teorie trestního práva po nezdařené exkursi na pole pozitivismu se v našich dnech zase kajícně vrací. Při této přednášce S t o r c h o v ě ostatně musíme vždy zase znovu se obdivovati jiné stránce charakterisující jeho díla. Totiž nevšední dovednosti rozsáhlou látku zpracovati přehledně a právní instituce charakterisovati stručně a výstižně

takovým způsobem, že spisy jeho při vší vědecké důkladnosti bychom rádi zařadili do krásné literatury. Podobně důkladně, přehledně a hluboce vyčerpána jest jedna z kriminálně politicky nejsložitějších otázek, otázka vyměřování trestu, ve článku jí věnovaném v Oesterr. Zeitschrift für Strafrecht z r. 1913.

Uvedl jsem jen hlavní a nejcharakterističtější díla Storchova, k nimž nutno přihlídnouti, máme-li si uvědomiti vědecký jeho profil. My, jeho žáci a následovníci na katedře trestního práva, vděčně vzpomínáme i jiné jeho práce, totiž jeho akademických přednášek. Dovednost Storchova podati i nejsložitější otázky způsobem přehledným a i pro začátečníka snadno pochopitelným budí v nás při přehlížení těchto přednášek vždy nový obdiv. A při tom vidíme stále za těmito pečlivě propracovanými přednáškami osobnost Storchovu. Onen klid, prýstící nejen z naprostého ovládnutí nejdetailnějších problémů, nýbrž i z hlubokého jednotného filosofického světového názoru, onen za vnější nepřístupností se skrývající vřelý cit pro potřeby studentstva i vřelý zájem o další rozvoj vědy.

Zmínil jsem se, že filosofie Storchova nyní zase přichází k platnosti. V renaissanci idealismu, jež charakterisuje naši dobu, znějí nám i starší spisy Storchovy zcela moderně. Nemáme vůbec pocitu, rekapitulující dnes práci Storchovu, jako bychom oslavovali 70 výročí jeho narození. Připomeneme-li si stále vzestupnou linii jeho děl i připomeneme-li si jeho tělesnou i duševní svěžest, zdá se nám neslohové, abychom tento stručný referát skončili nějakým souborným posudkem. Nepokládáme práci Storchovu za skončenu. Zvláště my, kteří jsem měli příležitost pozorovati svěžest a chut k práci našeho seniora Storchova při přípravných poradách k novému trestnímu právu československému, nemůžeme dnešní oslavu skončiti, než přáním, aby osud dopřál Storchovi i nám, aby první československý trestní řád nesl název Lex Storch, a aby František Storch zůstal ještě dlouho naším upřímně milovaným a obdivovaným vůdcem i při vědeckém zpracování trestního práva československého.